

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης
Τομέας Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
ΠΜΣ «Παγκόσμια Διακυβέρνηση και Ασφάλεια»

Μάθημα: Γεωπολιτική της Ενέργειας
Διδάσκων: Δρ. Ν. Χαραλαμπίδης

Περιεχόμενο Μαθήματος

Η γεωπολιτική της ενέργειας αναφέρεται στην αλληλεπίδραση μεταξύ των ενεργειακών πόρων, της πολιτικής και των διεθνών σχέσεων. Εξετάζει πώς οι ενεργειακοί πόροι, όπως το πετρέλαιο, το φυσικό αέριο και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, διαμορφώνουν τη δυναμική ισχύος μεταξύ των κρατών, επηρεάζουν τις αποφάσεις εξωτερικής πολιτικής και επηρεάζουν την παγκόσμια ασφάλεια και σταθερότητα.

Πιο συγκεκριμένα, το μάθημα εξετάζει την σχέση και αλληλεπίδραση μεταξύ διεθνούς πολιτικής, διεθνούς ασφάλειας και θεμάτων ενέργειας. Κεντρική ιδέα του μαθήματος είναι ότι ενεργειακά ζητήματα αποτελούν καταλύτη σημαντικών αλλαγών στο παγκόσμιο σύστημα και στα περιφερειακά υποσυστήματα. Σε αυτό το πλαίσιο το μάθημα εξετάζει τις ενεργειακές πολιτικές των σημαντικότερων διεθνών κρατικών καθώς και ορισμένων διεθνικών δρώντων και τις συνέπειές τους για την παγκόσμια και περιφερειακή σταθερότητα. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στις ενεργειακές εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο και τις δυνατότητες συνεργασίας των κρατών της περιοχής όσον αφορά στη διαχείριση των ενεργειακών αποθεμάτων της μεσογειακής λεκάνης.

Βασικές πτυχές της γεωπολιτικής της ενέργειας που θα εξεταστούν:

Ενεργειακοί πόροι και γεωγραφική κατανομή: Η διαθεσιμότητα και η διανομή των ενεργειακών πόρων είναι κεντρικής σημασίας για την ενεργειακή γεωπολιτική. Οι χώρες με σημαντικά ενεργειακά αποθέματα συχνά διαθέτουν γεωπολιτική μόχλευση, καθώς μπορούν να επηρεάσουν τις παγκόσμιες αγορές ενέργειας και να αποκτήσουν οικονομικά πλεονεκτήματα. Η συγκέντρωση ενεργειακών πόρων σε συγκεκριμένες περιοχές μπορεί να δημιουργήσει εξαρτήσεις και να ενισχύσει τον ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών που συναγωνίζονται για πρόσβαση και έλεγχο.

Ενεργειακή ασφάλεια: Η ενεργειακή ασφάλεια αποτελεί πρωταρχικό μέλημα για τα κράτη, ιδιαίτερα εκείνα που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την εισαγόμενη ενέργεια. Περιλαμβάνει τη διασφάλιση μιας σταθερής και αδιάλειπτης παροχής ενεργειακών πόρων για την κάλυψη της εγχώριας ζήτησης και τη διατήρηση της οικονομικής ανάπτυξης. Οι χώρες προσπαθούν να διαφοροποιήσουν τις πηγές ενέργειας τους, να δημιουργήσουν στρατηγικά αποθέματα και να εξασφαλίσουν πρόσβαση σε ζωτικής σημασίας ενεργειακές υποδομές και διαδρομές μεταφοράς για να ενισχύσουν την ενεργειακή τους ασφάλεια.

Γεωπολιτικός ανταγωνισμός και συνεργασία: Η επιδίωξη απόκτησης ενεργειακών πόρων μπορεί να οδηγήσει σε γεωπολιτικό ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών. Ο ανταγωνισμός μπορεί να περιλαμβάνει διπλωματικούς ελιγμούς, οικονομικό εξαναγκασμό ή ακόμη και στρατιωτικές παρεμβάσεις για την εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού ή τον έλεγχο στρατηγικών οδών μεταφοράς ενέργειας. Οι

γεωπολιτικοί ανταγωνισμοί μπορούν επίσης να τονώσουν τη συνεργασία και τις συμμαχίες μεταξύ κρατών που επιδιώκουν να αντιμετωπίσουν από κοινού τις προκλήσεις της ενεργειακής ασφάλειας ή να προωθήσουν αμοιβαία συμφέροντα.

Διαδρομές και υποδομή διέλευσης ενέργειας: Ο έλεγχος των οδών μεταφοράς ενέργειας, όπως οι αγωγοί, οι ναυτιλιακές λωρίδες ή οι διάδρομοι διέλευσης, είναι ζωτικής σημασίας για την ενεργειακή γεωπολιτική. Τα κράτη μπορεί να επιδιώξουν να δημιουργήσουν ή να ελέγξουν υποδομές που τους επιτρέπουν να μεταφέρουν ενεργειακούς πόρους και να ασκούν επιρροή στις παγκόσμιες ροές ενέργειας. Ο έλεγχος των διαδρομών διέλευσης μπορεί να προσδώσει γεωπολιτικά πλεονεκτήματα ή τρωτά σημεία, λόγω ασύμμετρων απειλών, διαμορφώνοντας την περιφερειακή δυναμική και τις διεθνείς σχέσεις.

Αστάθεια των τιμών της ενέργειας και οικονομικός αντίκτυπος: Οι διακυμάνσεις στις τιμές της ενέργειας και οι διαταραχές του εφοδιασμού μπορεί να έχουν σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις τόσο για τις χώρες εξαγωγής όσο και για τις χώρες εισαγωγής ενέργειας. Οι κρίσεις των τιμών της ενέργειας μπορούν να επηρεάσουν την οικονομική σταθερότητα, τους ρυθμούς πληθωρισμού, τα εμπορικά ισοζύγια και τους εθνικούς προϋπολογισμούς, επηρεάζοντας έτσι τη γεωπολιτική δυναμική, τις διακρατικές σχέσεις και την εσωτερική ασφάλεια.

Περιβαλλοντικές ανησυχίες και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: Οι αυξανόμενες περιβαλλοντικές ανησυχίες και η παγκόσμια μετάβαση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αναδιαμορφώνουν την ενεργειακή γεωπολιτική. Οι χώρες προσπαθούν να τοποθετηθούν ως ηγέτες στις τεχνολογίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, να εξασφαλίσουν πρόσβαση σε κρίσιμα ορυκτά για την παραγωγή καθαρής ενέργειας και να προσαρμόσουν τις ενεργειακές τους πολιτικές για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Οι γεωπολιτικές επιπτώσεις αυτής της μετάβασης περιλαμβάνουν αλλαγές στις ενεργειακές εξαρτήσεις, νέες συμμαχίες και πιθανές συγκρούσεις σχετικά με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Μαθησιακά Αποτελέσματα

Ανάπτυξη δεξιοτήτων ανάλυσης βασικών εννοιών και θεωρητικών προσεγγίσεων της Γεωπολιτικής της Ενέργειας.

Εξειδικευμένη γνώση και κριτική πρόσληψη της σχέσης και αλληλεπίδρασης μεταξύ διεθνούς πολιτικής, διεθνούς ασφάλειας και θεμάτων ενέργειας.

Κριτική επίγνωση του ζητήματος ότι τα ενεργειακά ζητήματα αποτελούν καταλύτη σημαντικών αλλαγών στο παγκόσμιο σύστημα και στα περιφερειακά υποσυστήματα.

Ανάπτυξη ικανοτήτων συνδυασμού πολιτικών της ενέργειας, των σημαντικότερων διεθνών κρατικών καθώς και ορισμένων διεθνικών δρώντων, με τις συνέπειες στην περιφερειακή και διεθνή σταθερότητα.

Ικανότητα ενσωμάτωσης της διάστασης της ενεργειακής πολιτικής στις εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο και τις δυνατότητες συνεργασίας των κρατών της περιοχής όσον αφορά στη διαχείριση των ενεργειακών αποθεμάτων της μεσογειακής λεκάνης.